

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การประเมินระบบส่งเสริมและขยายผลการเรียนรู้ในการผลิตพืชผักใน
จังหวัดคันดาล ประเทศกัมพูชา

ผู้เขียน นางสาว โซชะ โล

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์)เกษตรศาสตร์เชิงระบบ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. บุศรา ลีมนิรันดร์กุล

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย รัตนชเลศ

กรรมการ

บทคัดย่อ

พืชผักถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญเป็นอันดับสองรองจาก ข้าว โดยเฉพาะในจังหวัดคันดาลซึ่งถือว่าเป็นเขตเพาะปลูกพืชผักขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตามผลผลิตพืชผักนั้นยังอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากขาดการจัดการพืชผักที่เหมาะสม และการส่งเสริมเผยแพร่ยังเพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงปัญหาข้อจำกัดในการผลิตของการผลิตพืชผัก (2) ประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของระบบส่งเสริมและขยายผลการเรียนรู้ในการผลิตพืชผัก และ (3) ระบุแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพของการเผยแพร่การเรียนรู้ในการผลิตพืชผัก โดยทำการศึกษาในปี 2551 ณ พื้นที่อำเภอแก่นเริงของประเทศกัมพูชาซึ่งเป็นเขตที่เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรปลูกพืชผัก โดยการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรจาก 3 หมู่ บ้านๆ ละ35 ครัวเรือน โดยกลุ่มแรกเป็นกลุ่มได้รับการสนับสนุนและการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐบาล กลุ่มสองเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากองค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากเกษตรกรที่ผ่านการอบรมเป็นเกษตรกรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเกษตรกรแก่กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรผ่านการส่งเสริมโดยหน่วยงานของรัฐบาลเน้นที่วิธีการผลิตและการจัดการปุ๋ยเคมีและสารเคมีที่เหมาะสม ส่วนกลุ่มเกษตรกรสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนจะเน้นการจัดการใช้ปุ๋ยคอกนอกเหนือจากระบบการผลิตทั่วไป ขณะที่กลุ่มเกษตรกรที่เป็นผู้ส่งเสริมที่ยึดหยุ่นและเกษตรกรผ่านการอบรมเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและบริการด้านการเกษตร

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัญหาและข้อจำกัดหลักในการผลิตพืชผัก ได้แก่ การทำลายของแมลงศัตรูพืชร้อยละ 25 ความสามารถในการเข้าถึงตลาดระดับต่ำ ร้อยละ 19 และ ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลทางเทคนิคและสารนิเทศต่ำและไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเลยร้อยละ 17 นอกจากนี้ยังพบว่า มีเพียงร้อยละ 60 ของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาล และร้อยละ 54 ของเกษตรกรหมู่บ้านที่สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนเคยเข้ารับการฝึกอบรมเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี ขณะที่เกษตรกรถึงร้อยละ 71 ที่นอกโครงการไม่เคยได้รับการเผยแพร่และส่งเสริมในรูปแบบต่างจากหน่วยงานส่งเสริมเลย จากการประเมินความต้องการเกษตรกรที่ปลูกผักพบว่าเกษตรกรมีความต้องการพัฒนาด้านสมรรถนะ การพัฒนาทางด้านเทคนิคเป็นลำดับแรก และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตอื่นๆ รวมถึงการจัดการอบรมอย่างต่อเนื่อง ความต้องการเกษตรกรยังรวมถึงความต้องการลดราคาของปุ๋ยและสารเคมีกำจัดแมลง และการเชื่อมโยงเกษตรกรผลิตผักอย่างสม่ำเสมอจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

ในพื้นที่ศึกษาถั่วฝักยาวถือเป็นพืชมีความสำคัญและมีความต้องการในการบริโภคและสร้างรายได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์ในรายละเอียดเพื่อประเมินผลในรูปแบบต่างๆ ผลผลิตถั่วฝักยาวของกลุ่มเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน เฉลี่ยสูงถึง 7.2 ตัน/ เฮกตาร์ ขณะที่กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการเผยแพร่ข้อมูลและการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐบาลบาล และกลุ่มเกษตรกรที่ผ่านการฝึกเพื่อเป็นเกษตรกรส่งเสริม ผลผลิตได้รับเฉลี่ย 3.6 ตัน/เฮกตาร์ 2.2 ตัน/ เฮกตาร์ ตามลำดับ ทั้งนี้ผลผลิตเฉลี่ยที่แตกต่างกันเนื่องมาจากการจัดการของเกษตรกรที่แตกต่างกัน กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนได้กำไรสูงสุดเฉลี่ย 6.53 ล้านบาท/ เฮกตาร์/ ปี และกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนเป็นเกษตรกรที่ทำหน้าที่เผยแพร่และส่งเสริม และกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลได้รับกำไรจากการผลิตถั่วฝักยาวรองลงมาเฉลี่ย 3.21 ล้านบาท/ เฮกตาร์/ ปี และ 2.51 ล้านบาท/ เฮกตาร์/ ปี ตามลำดับ เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรทำหน้าที่เผยแพร่และส่งเสริมตั้งอยู่ในเขตชนเมืองสะดวกในการเดินทางไปตลาด และประกอบกับราคาผักที่ได้รับสูง ซึ่งส่งผลให้รายได้สุทธิจากกลุ่มนี้สูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล

นอกเหนือจากรูปแบบของระบบการส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูล เกษตรกรใน 3 หมู่บ้าน ได้รับข่าวสารในการผลิตพืชผักจาก 2 แหล่งที่สำคัญ เพื่อนบ้านหรือญาติ และผู้จำหน่ายสารเคมี เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้คำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในระบบส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูล ได้แก่ ทุน ความรู้เทคนิค และการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เป็นข้อเสนอแนะจากการศึกษาต่อข้อจำกัดของจำนวนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูล การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาเกษตรกรเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับและสนับสนุนโดยกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และการติดตามเยี่ยมชมเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และการติดตามประเมินผลโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและนักวิชาการเทคนิคจะช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรได้รับความรู้และข้อมูลตรงตามความต้องการของเกษตรกรที่ผลิตผักในจังหวัดคันดาล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title Assessing Technology Dissemination Service Systems
in Vegetable Production, Kandal Province, Cambodia

Author Ms. Lo Sokha

Degree Master of Science (Agriculture) Agricultural Systems

Thesis Advisory Committee

Lect. Dr. Budsara Limmirankul	Chairperson
Assoc. Prof. Dr. Tavatchai Radanachaless	Member

ABSTRACT

Vegetable production is the second important farming enterprise next to rice in the Mekong and Bassac river systems in Cambodia, especially in Kandal province where vegetables are largely grown. However, productivity of vegetables is low due to inappropriate crop management practices and insufficient extension systems. This study aims to: (i) identify constraints of vegetable production, (ii) analyze existing technology dissemination service systems and (iii) identify ways of improving technology dissemination service systems in vegetable production. The study was undertaken in 2008 at Kien Svay district, Kandal province, Cambodia where most of farmers grow vegetables. A total of 35 households from each of three villages, receiving government (Govt), non-government organization (NGOs), and farmer-to-farmer dissemination systems were randomly selected to participate in the research process. The Govt-supported system emphasizes planting methods and proper use of agro-chemicals; the NGOs-supported system includes use of compost in addition to the basic cultural practices, while the farmer-to-farmer is flexible, where the contact farmer acts as information service provider.

The research identified the main constraints in vegetable production are insect damage (25%), poor market access (19%) and inaccessibility to technical information and service (17%). Only 60 percent of farmers from the village supported by the government project, and 54 percent of farmers from the village supported by the NGOs receive training one time per year, while 71 percent of farmers from the non-project village have never received any forms of training. Among the various needs, the vegetable farmers have ranked first for capacity development, technical and material supports and continuous training. Other needs include price reduction in fertilizers and pesticides, and regular visits of extension agents.

In the study area, yard long bean (YLB) which is the most important vegetable providing household consumption need and income was examined in detail to assess the performance of different modes of dissemination systems. The NGOs-supported farmers produce significantly highest YLB yield, averaging 7.2 t/ha/yr, while the Govt-supported farmers and the farmer-to-farmer group produce lower yields, averaging 3.6 and 2.2 t/ha/yr, respectively. The yield difference is mainly due to difference in crop management practices. The NGOs-supported farmers receive highest net profit, averaging 6.53 m riel/ha, followed by the farmer-to-farmer group, and the Govt-supported farmers, averaging 3.21 and 2.51 m riel/ha, respectively. The farmer-to-farmer group, being located near the urban area, has easy access to market and higher vegetable price, thus receiving higher net income than the Govt-supported farmers. Regardless of modes of dissemination systems, farmers in three villages receive information on vegetable production from two main sources including neighbors or relatives, and input suppliers. Both farmers and extension officers consider the important factors contributing to the success of dissemination systems are funding, technical knowledge, and farmer participation. It is suggested that under the conditions where manpower is shortage, training of contact farmers as trainers with module adopted by the NGOs supported farmers and accompanied by regular visits and monitoring by extension and technical staff would help meet the need for knowledge and information of vegetable farmers in the Kandal province.